

staveb a na četném obrazovém materiálu, který převážně zastupují pečeti, vyobrazení na mincích nebo nástěnné fresky.

Autoři se ve sborníku pokusili objasnit centrální oblasti městského sebevědomí (*Selbstbewusstsein*) a sebeporozumění (*Selbstverständnis*) v interdisciplinárním horizontu a v širší srovnávací evropské perspektivě. Jörg Oberste se v úvodní studii zaměřil na možnosti využití pojmu „repräsentace“ pro oblast kulturněhistorického výzkumu měst a ve svém vlastním příspěvku se zabýval politickou reprezentací a náboženskou praxí v Toulouse mezi lety 1119 až 1209. Franziska Wenzel se naopak zajímala o konstrukce identity a druhy literárního ztvárnění reprezentace městských elit. Další autoři se věnovali otázkám spojeným se světcí jako reprezentanty města (Hans-Jürgen Becker), dále reprezentací v italských komunách (Christoph Dartmann, Dieter Blume, Ruth Wolff aj.) nebo řezenského patriciátu na příkladech pohřebních zvyklostí (Olivier Richard) či na základě sepulkálních památek a náhrobků (Walburga Knorr).

Předložený sborník přináší řadu poznatků a inovačních metodologických přístupů v oblasti výzkumu reprezentace středověkých měst a jejich obyvatel rovněž pro české prostředí, neboť i u příslušníků především pražských, kutnohorských a brněnských středověkých elit můžeme vysledovat pokusy o vlastní reprezentaci. Závěry českého a moravského bádání v dané oblasti by pak mohly vhodně doplnit mozaiku doposud nashromážděných poznatků. Právě o komplexní celoevropský vhled do problematiky reprezentace středověkých měst spojený s důsledným interdisciplinárním přístupem šlo autorům tohoto sborníku především.

MARTIN MUSÍLEK

Sacri canones servandi sunt. Ius canonicum et status ecclesiae saeculis XIII-XV, vyd. Pavel KRAFL, Historický ústav AV ČR, Praha 2008

684 s., ISBN 978-80-7286-121-7

Anotovaný sborník je výstupem tří denního symposia, které se uskutečnilo v listopadu 2006 pod patronací Historického ústavu Akademie věd České republiky. Zastřešujícím tématem bylo završení christianizačních procesů právními prostředky ve středovýchodní Evropě v období 13. až 15. století, tedy v dynamické epoše symbolicky rámované IV. lateránským koncilem a koncilem v Tridentu. Obsáhlý sborník, jenž shrnuje výsledky tohoto setkání, je v souhrnu rozdělen do třinácti tematických bloků, které sice vycházejí z původní struktury konference, leč zcela se s programem zasedání nekryjí.

Knihu uvozují stati Krzysztofa Ozóga a Pavla Krafla, jež přehledně vykreslují vývoj církevního práva ve sledovaném období na příkladu polského a českého státu. Vzhledem k omezenému prostoru jde samozřejmě jen o náčrt, přesto svou roli úvodu do problematiky oba texty spolehlivě plní. Podobně fundamentální pro orientaci v tématu je úvodní část studie Zdeňky Hledíkové, v níž autorka provádí čtenáře po spletitých cestách mnohoobsažnosti samotného termínu kánon.

Stěžejní náplň sborníku představují jednotlivé tematické bloky specializovanějšího charakteru, které otvírají nemalé spektrum problémových okruhů. Ke slovu přichází neopomenutelný vztah církevního práva a teologie, konkrétně v pojetí Tomáše Akvinského coby hlavní autority pojednávaného období (Tomáš Petráček). Pozornost je věnována vývoji procesu svatořečení v kontextu raně středověké Evropy (Petr Kubín) či vnímání kanonického práva vůdčími ideology utrakvistu (Helena Krmíčková). Vedle prolínání středověkého práva a teologie představuje už tradiční téma vztah státu a církve a jejich vzájemné právní vymezení. Zde se ukazuje jeden z kladů předložené knihy, jímž je nejen tematická, ale i teritoriální pestrost: čtenáři se tu dostane v jednotlivých příspěvcích vzhledu do koexistence instituce království a církve na příkladu jižní Skandinávie v horizontu 10. a 11. století (Frederik Pederson),

uherského království přelomu 13. a 14. století (Ján Lukačka), Českého království za vlády Karla IV. (Wojciech Iwańczak) či Moldávie pozdního středověku (Flavius Solomon).

Další tematický blok na tuto koncepci úzce navazuje a zaměřuje se na problém vzájemného prolínání a ovlivňování kanonického a světského práva: pozornost je věnována určujícímu vlivu kanonického práva na formující se právo české a polské (Wacław Uruszcza, Maria Koczerska, Hana Pátková) nebo uplatňování práva azylu na teritoriu středověkých Uher 13. až 15. století (Daniela Hrnčiarová). Hranice střední Evropy jsou i nyní překročeny: z literatury dobře známému hnutí Božího míru, spojenému především se západní Evropou, se tu dostává více než poutavé severoevropské perspektivy (Sverrir Jakobsson); podobně bude pro českého čtenáře zajímavé srovnat proces prosazování tezí IV. lateránského koncilu v českém a švédském prostředí.

V záhlaví dalšího celku stanulo jako zastřešující téma církevní zákonodárství jako takové, tematicky zahrnující spektrum od papežských dekretů 12. století (Peter Landau), přes církevněprávní zakotvení evangelizace Prus a Polska (Andrzej Radziemiński, Stanisław Bylina), pojetí práva v očích autorit cisterciáckého řádu (Kateřina Charvátová), až po nevední optiku přinášející studii k recepci kanonického práva ve středověké Gruzii (Manana Javakhishvili) či postižení nejrůznějších právních aspektů biskupské moci v horizontu 14. až 16. století (Peter Wiegand). S problematikou zákonodárství se úzce pojí oblast soudnictví. I jemu se dostalo ve sborníku odpovídající pozornosti. Dominantní zájem upoutaly instituce korektora kléru pražské arcidiecéze či oficialátu hnězdenské a olomoucké diecéze (Jan Adámek, Izabela Skierska, Petr Elbel), popř. vliv diecézního biskupa či papežské kurie obecně (Zdeňka Hledíková, Blanka Zilynská, Tomáš Baletka, Mary E. Sommar, Wojciech Baran-Kozłowski). Je logické, že zásadním faktorem pro šíření a vůbec studium práva se stalo rozšiřování sítě univerzit a růst dostupnosti tohoto stupně vzdělání. Proto tento aspekt nemohl opomenout ani předkládaný sborník, nabízející příklady z českého (Jiří Stočes) a uherského (Miriam Hlavačková) prostředí. Ve vazbě na vytyčená témata je nemalá pozornost věnována i konkrétním pramenům studia kanonického práva (Jiří Kejř, Giovanna Murano, Jiří Svoboda, Stanislav Petr, Kamil Boldan, Jindřich Marek). Přestože jedním z deklarovaných cílů celého symposia a následně

tištěného výstupu je konstituování historické kanonistiky coby autonomní disciplíny, především pak ve vztahu k dějinám práva nebo správy, nepřicházejí ani tyto badatelské specializace zkrátka; několik příspěvků nabízí vhléd do správního vývoje klášterů, kapitul a far, zejména v kontextu českých zemí (Karin Pátrová, Dominik Budský, Renáta Modráková, Pavel Kůrka, Immacolata Saulle Hippenmeyer). Opomenut nezůstal ani každodenní život středověkého kléru (ať už proces svěcení nebo vztah k celibátu) i laické společnosti (manželství a nejrůznější prohřešky proti němu) ve vztahu k obtížně se prosazujícím církevněprávním normám (Eva Doležalová, Bertil Nilsson, Mia Korpiola, Anne Irene Riisøy, Martin Nodl).

Je zřejmé, že i přes 600 stran textu mohla být většina okruhů toliko naznačena. Sborník přináší celou řadu podnětů nejen pro dějiny práva či správy, potažmo pro církevní dějiny, jak by se mohlo při zběžném pohledu zdát, ale i pro další historické disciplíny. V tom je nutné spatřovat jednoznačný přínos. Ocenění jistě dojde koncepční šíře, doprovázená velkým geografickým rozptylem a pestrou paletou metodologických přístupů, což ve výsledku skýtá velmi reprezentativní obraz pojednávané problematiky. Třebaže by šlo na druhou stranu namítnout, že ona tematická rozkročenost je snad až přílišná, a některé příspěvky se proto tématu středověkého kanonického práva dotýkají jen dosti volně, ve výsledku pozitiva převažují. Za určitou roztržitostí lze vidět úsilí překonat dosavadní jednostrannou orientaci staršího domácího právního dějepisce, tendujícího k pohledu z pozice státu, či naopak z pozic spíše konfesijních, na což ostatně editor Pavel Krafl ve svém úvodním slovu správně upozorňuje.

Sborník jako celek nabízí vedle konkrétních studií pramenného rázu i syntetičtější pojednání, jež shrnují teoretické teologicko-filosofické aspekty problematiky církevního práva a reflektují i jeho prosazování v širokém spektru soudobé společnosti vrcholného a pozdního středověku. Nezbyvá než doufat, že tento jistě záslužný a úctyhodný počín najde své pokračovatele a historická kanonistika se skutečně stane autonomní disciplínou, která dále obohatí spektrum historických věd a (nejen) medievistických specializací a přispěje k dalšímu rozvoji právně-historického bádání, které má v českém dějepisce nezpochybnitelnou tradici. Už sám sborník naznačuje, že badatelský potenciál je k takovému cíli dostatečný.